

ÇOCUK VAKFI

MEB ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ

-Değerlendirme Bilgi Notu-

25 Ekim 2019

- Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Yeteneklilerin Eğitimi konusuna Ekim 2018’de 2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nde yer verdiği ve bu amaçla Ocak 2019 tarihinde MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Çalıştayı düzenlediği hâlde Bakanlık henüz mevcut vasat anlayışı (Örgün Eğitim, BİLSEM, RAM, ARGEM) değiştirmeye yönelik köklü adımların atılmasına cesaret edememiştir. 1. Türkiye Özel Yeteneklilerin Eğitimi Stratejisi ve Uygulama Planı (2012-2016) belgesi ve Kasım 2012 tarihinde sonuçlandırılan TBMM Üstün Yeteneklilerin Keşfi ve Eğitimleriyle İlgili Araştırma Raporu’ndaki tespit ve öneriler de dikkate alınmamıştır.
  - ❖ Bakanlığın resmi internet sitesinde 18 Ekim 2019 tarihinde yayınlanan “BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ, TBA VE KÜTÜPHANELERLE DAHA DA GÜÇLENECEK” isimli haberde Sayın Bakan Prof. Dr. Ziya Selçuk "*BİLSEM'leri hem tasarım beceri atölyeleri hem de kütüphanelerle güçlendireceğiz. Bu amaçla 10 pilot ilde 10 BİLSEM seçtik.*" demiştir. Sayın Bakan BİLSEM'lerin imkanlarından diğer okulların öğrencilerinin de yararlandırılacağına işaret ederek, "*BİLSEM'ler kendi fonksiyonlarını yerine getirirken hafta içi boş saatlerde çevrede bulunan okullarımızın öğrencileri de tasarım beceri atölyeleri ve kütüphanelerden yararlanabilecek.*" görüşüne de yer vermiştir.
  - ❖ Ayrıca yine Bakanlığın resmi internet sitesinde 04 Ekim 2019 tarihli ve “BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ PATENT VE FAYDALI MODEL GELİŞTİRECEK” başlıklı haberde Sayın Millî Eğitim Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Mahmut Özer, "*Bu konuda ilk adımı potansiyelinden dolayı mesleki ve teknik eğitimde atmıştık. Şimdi bu adımı genişletiyoruz. BİLSEM'lerin de bu alanda güçlü bir kapasitesi var. Bu çerçevede BİLSEM'ler için de bu eğitim öğretim yılında 150 patent, faydalı model ve tasarım tescilini hedef olarak koyduk. Böylece hem mesleki ve teknik eğitim hem de BİLSEM'ler bu konuda çalışmalarını yoğunlaştıracak. Burada görevli yönetici ve öğretmenlerimizi de Türk Patent ve Marka Kurumu'nda eğitime alacağız.*" demiştir.
- MEB 2023 Vizyon Belgesi’nde BİLSEM’ler ile ilgili “*Bilim ve Sanat Merkezleri yeniden yapılandırılarak tüm okullardaki Tasarım-Beceri Atölyeleri’yle ilişkilendirilecektir.*” hedefi yer almıştır. Çalıştay kararlarında ise “*Bilim ve Sanat Merkezlerinin özel yetenekli öğrenciler için proje tabanlı girişimcilik ve inovasyon merkezlerine dönüştürülmesi*” konusunda karar alınmıştır. Bakanlığın daha önceki

açıklamaları dikkate alındığında her okulda tasarım ve beceri atölyeleri kurulacağı ifade edilmiştir. Yukarıdaki ilk haber ele alındığında BİLSEM'lere de tasarım ve beceri atölyeleri açılacağı anlaşılmaktadır. Bu atölyelerin ise hafta içi boş saatlerde çevre okullardaki öğrencilerin de yararlanacağı ifade edilmiştir.

- Bakan Yardımcısının açıklamaları dikkate alındığında öğretmen ve idarecilere eğitim vererek BİLSEM'lerin bir yıl içinde 150 patent, faydalı model ve tasarım geliştirmesi hedefledikleri anlaşılmaktadır. Okullarda açılan tasarım ve beceri atölyelerinin amacı patent ve yararlı model mi üretmektir? Yoksa öğrencilerin varolan potansiyellerini geliştirmek ve yeteneklerini keşfetmek midir? BİLSEM'ler mesleki ve teknik eğitim kurumları mıdır? Özel yetenekliler ile ilgili bilimsel araştırmaların sonuçlarına göre alan uzmanlarının üzerinde anlaştığı konulardan biri özel yetenekliliğin potansiyelidir. Bu öğrencilerin çocukluk ve ergenlik döneminde yeteneklerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesi esastır. Bazı öğrenciler erken yaşta topluma katkı sağlayacak ürünler geliştirebilirler. Ancak literatüre göre faydalı bir ürün geliştirme yetişkinlik döneminde beklenen bir durumdur. Bir yıl içinde BİLSEM'lerin 150 patent, faydalı model ve tasarım geliştirmesini beklemek bilimsel bir bakış açısına ve pratiğe uygun bir yaklaşım mıdır?
- Ülkemizde sayısı 164'e ulaşan BİLSEM'ler için bu yıl 791 bin öğrencimiz başvuruda bulunmuş, mevcut 43 bin kayıtlı öğrenciye 20 bin öğrenci dâhil edilerek 63 bin civarında öğrenci kayıtlı duruma gelmiştir. Özellikle bu yıl 20 bine yakın öğrencinin BİLSEM'e başladığı dikkate alındığında zaten niteliği tartışılan BİLSEM'lerin mevcut öğrencilere bile yeteri kadar hizmet sunamadığı ortadadır. BİLSEM olanaklarının bir kısmının resmi devlet okullarına açılması uygulamasının muhakkak ki BİLSEM ve Okulları bütünleştirmeye olumlu etkileri olacaktır. Ancak BİLSEM'lerin yetersiz fiziksel ortamları, eğitim müfredatları, program arası geçişlerdeki problemleri, yardımcı personel azlığı, nitelikli idareci ve öğretmen ihtiyacı vb. birçok yapısal sorunu henüz çözülememişken böyle bir girişimden dolayı öğrencilerimiz adına derin kaygı duyuyoruz.
- Her iki haber ele alındığında BİLSEM'lerle ilgili bu kararların alelacele bir şekilde uygulamaya geçirildiği kanaatini taşıyoruz. Bu konu ne akademisyenler tarafından ne de MEB yetkilileri tarafından Çalıştay'da ele alınmamıştır. Bakanlık'tan bir Yol Haritası açıklamasını beklerken bununla ilgili herhangi bir hazırlık olmadığını böylece tespit etmiş bulunuyoruz. Onlarca uzman ve akademisyenle yapılan Çalıştay'ın kararları dururken ve burada özellikle değindiğimiz makro politikalar ve düzenlemelere ihtiyaç duyulurken Bakanlığın böyle bir girişime neden ihtiyaç duyduğunu izah etmesi gerektiğini düşünüyoruz.

- BİLSEM’lerin mevcut yapısal problemleri devam ederken hafta içi bu tasarım beceri atölyelerinde kimlerin görev alacağını da merak ediyoruz. Eğer BİLSEM öğretmenleri değil de mevcut okullardaki sınıf ve branş öğretmenleri bu atölyelerde görev alacaklarsa bunu hangi yetkinlikle yapacaklarını da merak ediyoruz. Bakanlık tüm sınıf ve branş öğretmenlerini bu atölyelerde verilecek eğitim için yetiştirecekse Çalıştayda alınan bazı kararları hatırlamakta fayda bulunmaktadır:
  - Eğitim Fakültesi öğretmenlik programlarına “Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi” dersinin eklenmesi
  - Özel yetenekli öğrencilere yönelik yürütülen destek eğitim hizmetlerinin normal sınıftaki eğitimleri ile koordinasyonunun güçlendirilmesi
  - Ortaokul ve lisede ilgi ve yetenek odaklı seçmeli ders sayısının artırılması
  - Okullarda özel yetenekli öğrencilerin eğitiminden sorumlu koordinatör öğretmenlerin görevlendirilmesi
  - Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerine yönelik sertifika ve lisansüstü programlarının yaygınlaştırılması
  - Özel yetenekli öğrenciler için öğretmenlerin BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme yeterliliklerinin artırılması
  - Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin mesleki ve alan yeterlik standartlarının oluşturulması
  - Öğretmenlerin ve akademisyenlerin BİLSEM, destek eğitim odaları ve ARGEM gibi özel yetenekli öğrencilere eğitim veren ortamlarda çalışmalarını teşvik edici sistemlerin geliştirilmesi
- Bakanlığın, özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri için ihtiyaca yönelik bunca karar henüz faaliyete geçirilmemişken BİLSEM’lerin hafta içi boş kalmaması için düşünülen sürece birdenbire böyle bir ilgi göstermesini şaşkınlıkla karşılıyoruz. YÖK tarafından üniversitelere empoze edilen ve uygulama zorunluluğu getiren yeni özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarının da bu işi yapamayacağını, tüm öğretmenlik alanları için tezsiz yüksek lisans programları açarak alanda çalışmak isteyenlerin sertifikalı olmasının sağlanması ve atamalarda öncelik tanınması gibi düzenlemelerin yapılması gerektiğine inanıyoruz.
- Bakanlığa bağlı olarak kurulan ARGEM Okulu’nun özel yetenekli öğrencilere yönelik uygun bir eğitsel ortam ve müfredat oluşturulamadan açılması yanlış bir başlangıç olmuştur. ARGEM Okulu için hazırlandığı söylenen müfredatın TTKB tarafından henüz onaylanmadığı (bugün itibarıyla) ve henüz ders materyalleri hazırlanmadığı için müfredat da uygulanamayacaktır. Özel yeteneklilerin eğitimi için müfredat ve ders materyali hazırlanmadan ve pilot uygulama yapılmadan Bakanlığın okul açması eğitim tarihimizin kör noktalarından biri olmaya devam edecektir. Bu okuldaki öğretmen ve idareci seçiminin bile bir standartı, kriteri bulunmamaktadır. Okul açılalı 3 yıl olmasına rağmen birçok kez idareci değiştirmiş ve çok fazla öğretmen değişikliği

yaşanmıştır. Mevcut öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yeterliliği olup olmadığı belli değildir. Doğrudan özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için açılmış bir okul modelini bile oturtamayan Bakanlığın, zaten zar zor faaliyet gösteren ve niteliği tartışmalı olan BİLSEM'lere kütüphane ve atölye açarak bu sorunları gidereceğini düşünmemiz mümkün değildir. Bu nedenle ARGEM Okulu ve BİLSEM'lere devam eden öğrenciler adına kaygımız her geçen gün artmaktadır. Bakanlığın bir an önce özel yeteneklilerin eğitimi konusunda bu büyük yanlış' dan uzaklaşmasını öneriyoruz.

- Türkiye'de ve Dünyada “üstün yetenekli çocuk avcıları”nın kullandığı eğitim ortaları her geçen zaman daha da tehlikeli boyutlara ulaşmış durumdadır. Bakanlık kayıtlarına göre eğitim amacıyla 2007-2008/ 2017-2018 yıllarında yurt dışına giden öğrenci sayısı 216.444'e ulaşmıştı. Küresel eğitim pazarına çocuğunu gönderen ve göndermek için çırpınanların sayısı azalmamakta aksine her geçen yıl artmaktadır. İleri teknoloji geliştirmiş ülkelerin henüz kültürel değer ve toplumsal kimliği almamış küçük yaşta çocukları tercih etmesi üzerinde ayrıca düşünülmesi gerekmektedir. Zekâ ve yetenek testlerini yapanların başvurusuna öncelik tanıyan ülkelere doğru devam etmekte olan “çocuk beyin göçü” karşısında Bakanlığın hangi tedbirleri aldığı ise bilinmemektedir.
- MEB 2023 Vizyon Belgesi'nde 15 hedef ve MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Çalıştayı Raporu'nda belirlenen 43 hedefin neredeyse hiç biri gerçekleştirilememiştir. Başta Özel Yeteneklilerin Eğitimi Yönetmeliği olmak üzere buradaki hedef ve kararlara ilişkin yapılan hazırlıklar için bugüne kadar karar verilememiştir. MEB 2023 Vizyon Belgesi ve MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Çalıştayı Raporu dikkate alınarak Bakanlık hangi adımları atacağını belirleyemediği gibi, açıkladığı hedefleri küçültmeyi tercih etmiştir.
  - ❖ Daha önce de belirttimiz üzere 2023 Vizyon Belgesi ve Çalıştayı Raporu'nda yer alan hedef, strateji ve eylemlerin gerçekleştirilmesi amacıyla mevcut yapılanmadan sonuç alınamayacağı gerekçesiyle; özel yetenekliler eğitiminin örgün eğitim sistemine nasıl dâhil edileceğine dair yöntemin ve Yol Haritası'nın belirlenmesi; Bilim ve Değerlendirme Kurulu yanında Alt Komisyonların kurulması ve özel yeteneklilerin eğitimiyle ilgili mevzuat çalışmalarına başlanması gerektiğini önermiştik. Amacı ve işlevi belli olmayan Danışma Kurulu üzerinden bu kök sorunun çözüme kavuşturulamayacağı Çalıştayı'nın ortak kabullerinden biridir.
  - ❖ Somut adımlar atılabilmesi için; Genel Müdürlük düşünülüyorsa, özerk yapıda *Özel Yeteneklilerin Eğitimi Daire Başkanlığı'nın* kurulması ve ihtisas dairesi olarak yapılandırılmasına ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz. MEB'in teşkilat yapısı, mevzuat ya da başka nedenlerle bu öneri gerçekleştirilemiyorsa ikinci bir yol olarak tüm genel müdürlüklerde özel yeteneklilerle ilgili birimler

kurulması, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün koordinasyon görevi üstlenmesini öneriyoruz. Mevcut yapı ve anlayış içinde öngörülen hedeflere ulaşamayacağı gibi, mevcut durumun daha grift bir sarmala dönüşebileceği endişesini taşıyoruz.

- ❖ Bu amaçla; MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Genelgesi'nin hazırlanması ve ülkemizde bu alanda yeni bir döneme öncülük edilmesini talep etmiştik.
- 1. Türkiye Özel Yeteneklilerin Eğitim Stratejisi ve Uygulama Planı (Eylül 2011), TBMM Üstün Yeteneklilerin Keşfi ve Eğitimleriyle İlgili Araştırma Komisyonu Raporu (2012), MEB Eğitim Vizyonu Belgesi (Ekim 2018), MEB Özel Yeteneklilerin Eğitimi Çalıştay Raporu (Ocak 2019) bu alanda Türkiye'nin birikimini yansıtmaktadır ve izlenecek yolun ana temaları Çalıştay'ın Raporu'nda belirlenmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı'nın Özel Yeteneklilerin Eğitimi konusunda yukarıda vurguladığımız çerçevede doğrultusunda karar ve çalışmalarını gözden geçirmesini ve kamuoyunu bilgilendirmesini öneriyoruz.

ÇOCUK VAKFI